

Jaarverslag Waterlands Archief 2007

ALGEMEEN

Het archief als historische werkplaats. Die functie van het Waterlands Archief kreeg in 2007 nog meer reliëf. Dankzij de voortgaande ontsluiting van de archieven, maar zeker ook dankzij het steeds groter wordende aantal digitaal doorzoekbare bronnen.

BESTUUR EN ORGANISATIE

Bestuurlijk gezien valt het Waterlands Archief (WA) onder het Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Waterland (ISW). Begin 2007 vond een werkbezoek plaats van het Dagelijks Bestuur van het ISW. Eind 2007 werd door het ISW bestuur ingestemd met het Beleidsplan Waterlands Archief 2009-2011, dat vervolgens ter goedkeuring aan de deelnemende gemeenten werd doorgezonden. In dit Beleidsplan wordt een formatie uitbreiding tot 9 fte voorgesteld. De administratieve en organisatorische ondersteuning door het ISW werd uitbesteed (boekhouding en salarisadministratie). De juridische ondersteuning bleef onder verantwoordelijkheid van het ISW.

Financiën

De begroting voor 2007 bedroeg 873.254,00 euro. Voor de financiële positie van het Waterlands Archief wordt verder verwezen naar de jaarrekening 2007.

Personeel

De totale formatie van het Waterlands Archief bedroeg eind 2007 7,5 fte, verdeeld over 10 medewerkers (freelance medewerker niet meegerekend). Met ingang van 1 oktober werd een projectmedewerker aangesteld voor een periode van twee jaar, ten behoeve van de bewerking van de gemeentelijke archieven van Wormerland 1930-1970 en Edam-Volendam 1970-1990. Met ingang van 1 september werd –in het kader van de opleiding VVA- bij het Waterlands Archief een medewerkster van het ISW gedetacheerd ten behoeve van de bewerking van het ISW archief 1970-1990.

Naast het vaste personeel was een aantal vrijwilligers werkzaam op het gebied van de ontsluiting van archieven en collecties, de studiezaal, het website beheer en educatie. Verder waren twee medewerkers van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier op

detacheringbasis werkzaam in het gebouw van het Waterlands Archief.

Deskundigheidsbevordering

Door de medewerkers werden in 2007 verschillende opleidingen en cursussen gevolgd: Opleiding Archiefassistent, Digitalisering Cultureel Erfgoed, Website beheer, ICT voor archivariissen en Management. Daarnaast werden congressen, symposia en studiedagen bijgewoond op het gebied van Archieven en Openbaarheid, Archieven en Maatschappij, Encoded Archival Description, Archiefinspectie in het digitale tijdperk, Kwaliteitshandvest dienstverlening. Op deze manier werd getracht de organisatie verder te professionaliseren en een optimale output te realiseren.

Gebouwbeheer en ICT

In 2007 vond het normale onderhoud aan het gebouw plaats. Op het gebied van automatisering werden nieuwe computers aangeschaft, werd een nieuwe (publieks)server in gebruik genomen, en werd het aantal schermen ten behoeve van het publiek uitgebreid. In verband met het uitvoeren van digitaliseringswerkzaamheden in eigen beheer werd een boekscanner aangeschaft. Met het oog op de automatisering van de belangrijkste werkprocessen werd gekozen voor het archiefbeheersysteem Mais Flexis van de firma De Ree en werden de nodige voorbereidingen voor implementatie daarvan getroffen.

TAAKUITVOERING

Toezicht op het beheer van niet overgedragen archieven
In het kader van het toezicht op het beheer werden inspectiebezoeken gebracht aan de Milieudienst Waterland en het Hoogheemraadschap Noorderkwartier. Tevens werd aan alle ISW gemeenten advies uitgebracht ten aanzien van de dossiervorming, de vernietiging van archiefbescheiden en digitalisering (Waterland en Wormerland).

De gemeenten Purmerend, Waterland en Wormerland kregen advies en begeleiding bij de bewerking van de door hun over te brengen archieven 1970-1990. Begin 2007 vond op initiatief van het WA een bijeenkomst plaats met de medewerkers DIV van de aangesloten gemeenten, over de overdracht van gemeentelijke archieven aan het WA. Mede door de toenemende digitalisering is de adviserende taak ten behoeve van de gemeenten verder toegenomen.

De archiefinspecteur van het WA maakte deel uit van het Werkverband Gemeentelijke

Archiefinspecteurs en werkte nauw samen met de archiefinspecteurs van Hoorn en Alkmaar alsmede met de provinciale archiefinspectie Noord-Holland.

Acquisitie

In 2007 waren er belangrijke aanwinsten met name m.b.t. de gemeentelijke archieven en de particuliere archieven, waaronder het archief van de Nederlandse Bond voor Plattelandsvrouwen, afdeling Edam, 1949-2006.

Beheer en ontsluiting

Het Waterlands Archief beheert ruim 3,6 strekkende kilometer (km²) aan archief. Daarvan wordt ongeveer 2000 m² ingenomen door archieven van gemeenten en ISW; 790 m² door archieven van waterschappen en ruim 440 m² door archieven van kerken en andere particuliere organisaties. Daarnaast beschikt het Waterlands Archief over een bibliotheek met ruim 5000 publicaties, tijdschriften en kranten, en over een collectie kaarten, prenten en foto's (460 m²).

Voor raadpleging geschikt gemaakt werden: archief van de gemeente Edam-Volendam 1946-1970; archieven van de voormalige gemeenten Broek in Waterland 1930-1990 en Katwoude 1958-1990 (door gemeente Waterland); archief Waterschap de Waterlanden (vergunningen) 1981-2002; De archieven van de Gereformeerde kerk Landsmeer 1860-1981, Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, afd. Purmerend 1789-1948, ANMB, Industriebond NVV, afd. Purmerend 1946-1990, Ned. Bond van Plattelandsvrouwen, afd. Edam 1948-2006, en Plaatselijk Belang, bewonersvereniging voor Purmerland e.o.

Verder werd gewerkt aan de inventarisatie van de gemeentearchieven van de gemeente Beemster 1970-1990, de voormalige gemeenten Middellie, Warder, Kwadijk 1811-1970, Ipendam 1930-1969 en Jisp 1930-1969 alsmede aan het archief van Rusthuis De Keern te Landsmeer 1959-1989 (door stagiaire opleiding Archivistiek B). Een begin werd gemaakt met de implementatie van het inventarisatieprogramma Mais Flexis.

De digitale raadpleging van archieven en bronnen werd sterk verbeterd door het (in PDF) presenteren van toegangen op de website. Verder werd begonnen met het digitaliseren van het Bevolkingsregister t.w. de gezinskaarten 1920-1940, zodat deze ook via de (nieuwe) website toegankelijk zijn. De toegankelijkheid van diverse nadere toegangen zoals klappers op de doop-, trouw- en begraafregisters van voor 1811 is verder verbeterd.

Gerestaureerd werden archivalia uit de stadsarchieven van Purmerend en Monnickendam, de notariële

archieven uit de regio, alsmede uit de kerkelijke archieven van Beemster en Purmerend. Verder werd - voor rekening van het Hoogheemraadschap Noorderkwartier- een aantal belangrijke stukken uit het oude polderarchief van de Beemster gerestaureerd.

Topografisch- historische atlas

In 2007 werden ruim 4000 afbeeldingen (kaarten, tekeningen, prenten en foto's) gedigitaliseerd en via de Beeldbank op het internet raadpleegbaar gemaakt. Eind 2007 waren in totaal 26.000 afbeeldingen digitaal raadpleegbaar. Daarnaast werden zowel nieuwe aanwinsten als bestaande collecties geordend en beschreven. Een overzicht van de aanwinsten wordt opgenomen in het uitgebreide jaarverslag. Voorts werden bezoekers en verenigingen geadviseerd over het gebruik van illustraties van boeken of periodieken of bij de inrichting van tentoonstellingen.

Bibliotheek

Dit jaar werden voor de bibliotheek verschillende publicaties aangekocht zowel op het terrein van de geschiedenis van Waterland als op het gebied van de archivaliek. Dit laatste in het kader van de deskundigheidsbevordering van de eigen medewerkers.

Beschikbaar stellen

De door het Waterlands Archief beheerde archieven en collecties werden – zowel door overheid als burger - veelvuldig geraadpleegd vanwege hun functie als administratief en juridisch geheugen. Daarnaast vond raadpleging van de archieven en collecties plaats als bron voor historisch onderzoek. Dit laatste gold voor grofweg driekwart van de bezoekers van de studiezaal. Behalve met genealogie, hielden zij zich in toenemende mate bezig met onderzoek naar de lokale en regionale geschiedenis van Waterland

Om de kwaliteit van de dienstverlening te meten werd dit jaar voor het eerst deelgenomen aan de Kwaliteitsmonitor Dienstverlening. Middels een enquête (schriftelijk en digitaal) werd bezoekers gevraagd naar hun bevindingen. Het Waterlands Archief scoorde goed tot zeer goed m.b.t. de persoonlijke dienstverlening maar nog onvoldoende m.b.t. de via de website te raadplegen digitale bestanden. Om hierin verbetering te brengen is begonnen met de voorbereiding van de digitale presentatie van toegangen en bestanden via het landelijke Archieven.nl (Mais Flexis).

Studiezaal en website

Het totale aantal bezoeken op de studiezaal bedroeg in 2007: 2432. Die werden afgelegd door 734 afzonderlijke bezoekers. Daarnaast werden 740 bezoeken afgelegd in het kader van Educatie (waaronder 240 scholieren in klassenverband tijdens het jaarlijkse 'Rondje Cultuur'). Er is sprake van een lichte stijging van het (fysieke) bezoek ten opzichte van 2006, naast een aanzienlijke toename (ruim 18%) van het virtuele bezoek aan de website: 16.463 digitale bezoeken tegenover 13.882 in 2006. Het beroep dat gedaan werd op het WA nam toe en het virtuele bezoek ging niet ten koste van het fysieke bezoek. De zaterdagopenstelling van de studiezaal werd m.i.v. van 1 september 2007 bij wijze van proef vervangen door een tweewekelijkse openstelling op de donderdagavond. Naast de telefonische verzoeken werden iets meer dan 300 verzoeken (schriftelijk en per e-mail) om informatie afgehandeld. In 33% van de gevallen ging het daarbij om ambtelijke verzoeken. Medio 2007 werd begonnen met het ontwerp en de bouw van een nieuwe website, die als zoekinstrument kan functioneren.

Voorlichting en educatie

In 2007 kwam het Waterlands Archief meermalen in het nieuws bij evenementen of open dagen zoals Open Monumentendag, de Landelijke Archievendag en de Week van de Geschiedenis. In het voorjaar werd in het Gezinsblad een interview met de nieuwe directeur/ archivaris van het Waterlands Archief gepubliceerd. Om het Waterlands Archief een grotere bekendheid te geven en een breder publiek te bereiken werd per twee weken een bijdrage verzorgd in de rubriek Waterlands Erfgoed van het Noordhollands Dagblad (editie Waterland). Hierbij werd ingegaan op een thema uit de Waterlandse geschiedenis en op de mogelijkheden van nader bronnenonderzoek. Hiermee werd tevens een nieuwe bron van inkomsten gevonden.

Het Waterlands Archief heeft verder een belangrijke bijdrage geleverd aan een permanente digitale presentatie in het Waterland Ziekenhuis te Purmerend.

Samen met de Bibliotheek Waterland werd in januari de jaarlijkse Nieuwenhuijzenlezing georganiseerd met als spreker de schrijfster en hoogleraar Marita Mathijssen. Het Waterlands Archief heeft verder deelgenomen aan de Historische Markt Purmerend, Open Monumentendag en de Landelijke Archievendag waarbij zo'n 70 belangstellenden een blik achter de schermen van het archief kwamen nemen.

Exposities werden ingericht ter gelegenheid van het 1000-jarige bestaan van de stad Edam en ter gelegenheid van Open Monumentendag over de geschiedenis van het wonen in Waterland.

In samenwerking met de Bibliotheek Waterland werden voorbereidingen getroffen voor de inrichting van een Historisch Informatie Punt (HIP) in de overgangsruijnte van OB naar WA.

Op het gebied van educatie werd een (vernieuwde) cursus Paleografie (Oud Schrift) gegeven. In het voorjaar van 2007 hebben zo'n 240 leerlingen uit de 2e en 3e klassen van het voortgezet onderwijs in het kader van het jaarlijkse Rondje Cultuur een bezoek aan het Waterlands Archief gebracht. Met behulp van een vrijwilliger is verder gewerkt aan de samenstelling van lesbrieven voor het onderwijs.

Lezingen werden gegeven voor de Nederlandse Genealogische Vereniging en een voor de Vereniging Oud-Monnickendam. Door Corrie Boschma werd een lezing gehouden over het bouwen en wonen in Waterland.

Ondersteuning historisch onderzoek

Het Waterlands Archief heeft in zijn rol als centrum voor regionaal historisch onderzoek zijn steun gegeven aan verschillende vormen van historisch onderzoek. Naast onderzoek door individuele bezoekers ging het daarbij ook om onderzoek van een projectgroep naar het Waterlandse patriciaat in de 17e en 18e eeuw en om het onderzoek naar kenmerkende persoonlijkheden uit de geschiedenis van Purmerend, een initiatief van het Historisch Platform Purmerend i.v.m. een publicatie in 2010 ter gelegenheid van Purmerend 600 jaar stad.

Samenwerking

Naast de meer structurele samenwerking met de Bibliotheek Waterland vond samenwerking plaats met historische verenigingen, plaatselijke musea zoals het Purmerends Museum en het Museum Betje Wolff, met het Comité Open Monumentendag (gemeente Purmerend) en de Archeologische Werkgemeenschap Purmerend alsmede met organisaties als Erfgoed Nederland en Cultureel Erfgoed Noord-Holland. Het Waterlands Archief werd lid van de nieuwe branche organisatie BRAIN en de directeur/ archivaris van het Waterlands Archief trad toe tot het bestuur van de Kring van Noordhollandse archivarissen.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

De in 2005 in het Bedrijfsplan voor het Waterlands Archief reeds geconstateerde knelpunten (m.n. wat de personele bezetting betreft) werden in 2007 niet opgelost zodat niet alle ambities waargemaakt konden worden. Wel is - met de beschikbare middelen - hard gewerkt aan de verdere

professionalisering van de organisatie en de verbetering van de kwaliteit van de diensten zowel op het gebied van het archiefbeheer als in de sfeer van het publieksbereik. Zo heeft het Waterlands Archief getracht zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de nieuwe uitdagingen en ontwikkelingen die zich momenteel binnen het archiefwezen voltrekken.